

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

27.04.2023. Nr. 6-1/227

Rīgas domei Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamentam

Par vidējās izglītības pieejamību

[1] Tiesībsargs ir saņēmis privātpersonas iesniegumu (reģistrēts 20.04.2023. ar Nr. 534), kā arī Rīgas valstspilsētas pašvaldības iedzīvotāju zvanus par prasībām uzņemšanai Rīgas valstspilsētas pašvaldības vispārējās vidējās izglītības iestāžu 10. klasēs 2023./2024. mācību gadā.

[2] Vispārējās izglītības likuma 41. panta pirmā daļa paredz, ka uzsākt vispārējās vidējās izglītības programmas apguvi ir tiesīga ikviens persona bez vecuma ierobežojuma, ja tā ieguvusi apliecību par pamatizglītību. Šī panta otrā daļa noteic, ka valsts, pašvaldību un valsts augstskolu vispārējās vidējās izglītības iestādes, uzņemot izglītojamos vispārējās vidējās izglītības programmā, ar dibinātāja atļauju ir tiesīgas rīkot iestājpārbaudījumus atbilstoši valsts pamatizglītības standartam un noteikt uzņemšanas kritērijus. Mācību priekšmetos, kuros izglītojamie kārtu centralizētos eksāmenus, vispārējās vidējās izglītības iestādes nav tiesīgas rīkot iestājpārbaudījumus.

Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departaments (turpmāk – Departaments) 2023. gada 1. martā pieņēma iekšējos noteikumus Nr. DIKS-23-9-nts “Kombinētā iestājpārbaudījuma organizēšanas kārtība un vienotu kritēriju noteikšana izglītojamo uzņemšanai 10. klasē Rīgas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādēs” (turpmāk – Noteikumi). Noteikumos ir paredzētas vispārējo vidējās izglītības iestāžu tiesības kā uzņemšanas kritēriju noteikt iestājpārbaudījuma rezultātu (VII nodaļa) vai vērtējumus mācību priekšmetos pamatizglītības sertifikātā (VIII nodaļa). Abos gadījumos (27. un 30. punkts) izglītojamo var uzņemt, ja mācību sasniegumi, beidzot 9. klasi, atbilst šādiem kritērijiem:

1) gada vērtējumi apliecībā par vispārējo pamatizglītību visos mācību priekšmetos nav zemāki par četrām ballēm;

2) gada vērtējums latviešu valodā apliecībā par vispārējo pamatizglītību nav zemāks par piecām ballēm;

3) vērtējums katrā mācību priekšmetā pamatizglītības sertifikātā nav zemāks par 40 procentiem (2023./2024. mācību gadā – par 35 procentiem).

Tāpat izglītības iestāde papildus kā uzņemšanas kritēriju ir tiesīga noteikt arī kārtotu kombinēto iestājpārbaudījumu. Savukārt uz pretendentiem, kuri mācās vai ieguvuši pamatizglītību ārpus Latvijas vai starptautiskās skolas īstenotā starptautiskā izglītības programmā Latvijā, mācību sasniegumu kritērijs nav attiecināms – viņus var uzņemt, ja viņš ir kārtojis iestājpārbaudījumu un vērtējumi visos iepriekš iegūtās izglītības programmas mācību priekšmetos ir vismaz pietiekami (Noteikumu 28. punkts).

Informācija pašvaldības mājaslapā liecina, ka izglītības kvalitātes paaugstināšanas nolūkā pašvaldība ir noteikusi minimālās prasības skolēnu uzņemšanai 10. klasē.¹

[3] Departaments 2023. gada 16. maija vēstulē Nr. DIKS-23-947-nd sniedza atbildes uz tiesībsarga jautājumiem par Noteikumos noteikto uzņemšanas kārtību.

[4] Atbildot uz tiesībsarga lūgumu, Izglītības un zinātnes ministrija 2023. gada 5. jūnija vēstulē Nr. 4-10e/23/1577 sniedza viedokli par Vispārējās izglītības likuma 41. panta otrās daļas iztulkošanu un Noteikumos noteiktajiem uzņemšanas kritērijiem.

[4.1] Vispārējās izglītības likuma 39. pants nosaka, kādus dokumentus izsniedz par pamatizglītības programmas apguvi. Minētās tiesību normas pirmajā un trešajā daļā ir noteikts, ka par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi izglītojamie Ministru kabineta noteiktajā kārtībā saņem apliecību par vispārējo pamatizglītību, sekmju izrakstu un attiecīgu pamatizglītības sertifikātu. Par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi izglītojamam izsniedz liecību, ja nav iegūts vērtējums gadā kādā no mācību priekšmetiem; vērtējums divos vai vairākos mācību priekšmetos gadā ir zemāks par četrām ballēm; nav iegūts vērtējums kādā no valsts pārbaudījumiem, izņemot gadījumu, kad izglītojamais Ministru kabineta noteiktajā kārtībā atbrīvots no noteiktajiem valsts pārbaudījumiem.

Atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” (turpmāk – Valsts pamatizglītības standarts) 17. punktam valsts noteiktajā pārbaudes darbā skolēna mācību sasniegumu vērtējumu izsaka procentos no maksimāli iespējamā punktu skaita attiecīgajā pārbaudes darbā. Valsts pamatizglītības standarta 27.¹1. apakšpunktā ir noteikts, ka valsts pārbaudes darbā vērtējums nav iegūts, ja darba kopvērtējums 2022./2023. mācību gadā ir mazāks nekā 10 procenti. Ja izglītojamajam par pamatizglītības programmas apguvi izsniedz liecību, pamatizglītības programmas apguve 9. klasē jāapgūst atkārtoti, pamatojoties uz Vispārējās izglītības likuma 32. panta pirmo daļu, kurā ir noteikts, ka pamatizglītības ieguve ir obligāta. Savukārt, ja izglītojamais par pamatizglītības programmas apguvi saņem apliecību par vispārējo pamatizglītību, sekmju

---

¹ [Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta mājaslapa, 2023. gada 20. marta ieraksts “Iestājpārbaudījumu organizēšana un skolēnu uzņemšanas kārtība Rīgas valsts ģimnāzijās un vidusskolās 2023./2024. mācību gadā”.](#)

izrakstu un attiecīgu pamatizglītības sertifikātu, izglītojamais vispārējās vidējās izglītības programmā tiek uzņemts atbilstoši attiecīgi izvēlētās vidējās izglītības iestādes izvirzītajiem uzņemšanas noteikumiem. Vienlaikus skaidrots, ka Vispārējās izglītības likuma 39. panta trešās daļas 3. punktā noteiktais nosacījums piemērojams, ja izglītojamais valsts pārbaudes darbā, piemēram, kādā no 9. klases centralizētajiem eksāmeniem, ir ieguvis vērtējumu, kas ir mazāks nekā 10 procenti.

Cita starpā jāvērs uzmanība, ka saskaņā ar Vispārējās izglītības likuma 1. panta otrās daļas 11. punktā norādīto pamatizglītības sertifikāts ir dokuments, kas apliecina izglītojamā mācību sasniegumus mācību priekšmetā, kurā ir organizēts centralizēts eksāmens. Jāņem vērā, ka līdz 2021./2022. mācību gadam bija noteikts tikai viens centralizēts valsts pārbaudes darbs latviešu valodā pamatizglītības mazākumtautību programmā. Sākot ar 2022./2023. mācību gadu, pirmo reizi visi valsts pārbaudes darbi vispārējā pamatizglītībā tiek organizēti centralizēti. Atbilstoši Valsts pamatizglītības standarta 15.¹ un 16. punktam valsts pārbaudes darbi vispārējās pamatizglītības pakāpē ir eksāmens, centralizēts eksāmens un monitoringa darbs, ko nosaka Ministru kabineta noteikumi par valsts pārbaudes darbu norises laiku attiecīgajā mācību gadā. Valsts noteiktie pārbaudes darbi, beidzot 9. klasi, ir valsts pārbaudes darbs valodu mācību jomā – latviešu valodā; valsts pārbaudes darbs valodu mācību jomā – svešvalodā (angļu, vācu vai franču – pēc izglītojamā izvēles); valsts pārbaudes darbs matemātikas mācību jomā un starpdisciplinārs valsts pārbaudes darbs, kurā ietverts sociālās un pilsoniskās, dabaszinātņu un tehnoloģiju mācību jomu saturs. Vienlaikus Valsts pamatizglītības standarta noslēgumu jautājumu 27.² punktā noteikts, ka šo noteikumu 16.4. apakšpunktā minētā prasība, ka, beidzot 9. klasi, skolēni kārto starpdisciplināru valsts pārbaudes darbu, kurā ietverts sociālās un pilsoniskās, dabaszinātņu un tehnoloģiju mācību jomu saturs, piemērojama ar 2024. gada 1. septembri.

No minētā izriet, ka 2022./2023. mācību gadā par pamatizglītības apguvi izglītojamais saņem pamatizglītības sertifikātu latviešu valodā, svešvalodā un matemātikā, kuros norādītais mācību sasniegumu vērtējums attiecīgajā mācību priekšmetā, ņemot vērā Vispārējās izglītības likuma 39. panta otro daļu, kalpo kā konkursa atlases kritērijs izglītojamo uzņemšanai vidējās pakāpes izglītības programmās.

[4.2] Lai gan vidējās izglītības ieguve valstī nav noteikta kā obligāta, Izglītības likuma 1. panta 28. punktā vidējā izglītība skaidrota kā izglītības pakāpe, kurā notiek daudzpusīga personības pilnveide, mērķtiecīga un padziļināta izaugsme apzināti izraudzītā vispārējās vai profesionālās izglītības vai arī vispārējās un profesionālās izglītības virzienā, sagatavošanās studijām augstākajā izglītības pakāpē vai profesionālajai darbībai, iesaiste sabiedrības dzīvē. Savukārt, Vispārējās izglītības likuma 41. panta pirmajā daļā noteikts, ka uzsākt vispārējās vidējās izglītības programmas apguvi ir tiesīga ikviena persona bez vecuma ierobežojuma, ja tā ieguvusi apliecību par pamatizglītību.

[4.3] Ministrija vērs uzmanību, ka izglītības iestādēm un tās dibinātājiem jāņem vērā, ka Vispārējās izglītības likuma 41. panta otrā daļā ir ietvertas izglītības iestāžu tiesības, nevis pienākums ar dibinātāja atļauju rīkot iestājpārbaudījumus un noteikt

uzņemšanas kritērijus izglītojamā uzņemšanai vispārējās vidējās izglītības programmā. Vienlaikus jāņem vērā minētā likuma 39. panta otrās daļas nosacījumi, ka pamatizglītības sertifikātā norādītais mācību sasniegumu vērtējums attiecīgajā mācību priekšmetā kalpo kā konkursa atlases kritērijs izglītojamo uzņemšanai vidējās pakāpes izglītības programmās.

Pastāvot riskam, ka izglītojamā iegūtais vērtējums valsts centralizētajā pārbaudījumā nav pietiekams, lai izglītojamais tiktu uzņemts vispārējās vidējās izglītības iestādē atbilstoši izglītības iestādes noteiktajiem uzņemšanas kritērijiem, vienlaikus pieņemot, ka izglītības iestādei varētu būt noteiktas augstākas izglītības kvalitātes prasības izglītojamo uzņemšanai vidējās izglītības pakāpē, izglītības iestāde ir tiesīga piemērot Vispārējās izglītības likuma pārejas noteikumu 51. punktā noteikto, ka valsts, pašvaldību un valsts augstskolu vispārējās vidējās izglītības iestādes, uzņemot izglītojamos vispārējās vidējās izglītības programmā 2023./2024. mācību gadam, ar dibinātāja atļauju ir tiesīgas īstenot pasākumus, lai padziļināti izvērtētu izglītojamo zināšanas un prasmes mācību priekšmetos, kuros izglītojamie kārtājuši centralizētos eksāmenus, kāds ir bijis arī likumdevēja mērķis.

[4.4] Izvērtējot Noteikumos iekļautos uzņemšanas kritērijus kopsakarā ar iepriekš minēto, secināts, Rīgas valstspilsētas pašvaldība nav ievērojusi Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 4. punktā noteikto, proti, pašvaldības autonomo funkciju gādāt par iedzīvotāju izglītību, tostarp nodrošināt vidējās izglītības pieejamību, un Izglītības likuma 17. panta pirmajā daļā noteikto, ka katras pašvaldības pienākums ir nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt vidējo izglītību, jo, nosakot vispārējās vidējās izglītības iestādēm vienādus uzņemšanas kritērijus ar Rīgas valsts ģimnāzijām, kuras pēc būtības ne tikai īsteno vispārīzglītojošas vidusskolas funkcijas, reģionālā metodiskā un pedagogu tālākizglītības centra funkcijas, bet vienlaikus arī atbalsta un veicina izglītojamo izcilību, kas nozīmē nepieciešamību pēc papildus kritēriju un padziļinātu zināšanu izvērtēšanas izglītojamā uzņemšanai vispārējās vidējās izglītības programmā kādā no Rīgas valsts ģimnāzijām, liedz vispārējās vidējās izglītības apguves iespējas tiem izglītojamajiem, kuri ir saņēmuši dokumentus par pamatizglītības programmas apguvi, bet vienā no mācību priekšmetiem vērtējums gadā ir zemāks par četrām ballēm.

Ministrijas ieskatā, pieņemot Noteikumus, Rīgas valstspilsētas pašvaldība Vispārējās izglītības likuma 41. panta otro daļu ir tulkojusi paplašināti, kas ir pretrunā ar bērna labāko interešu un tiesību uz izglītību nodrošināšanu, jo Noteikumos uzņemšanas kritēriji paredz augstākas prasības, kādas izglītojamam noteiktas izglītības dokumentu saņemšanai par pamatizglītības programmas apguvi.

[5] Tiesībsargs pievienojas Izglītības un zinātnes ministrijas viedoklim un papildus norāda šādus apstākļus.

[5.1] Pašvaldības rīcība, nosakot uzņemšanai klātienē visās vidējās izglītības iestādēs vienotus uzņemšanas kritērijus, kas ir augstāki par tiem, kas noteikti sekmīgai pamatizglītības iegūšanai, neatbilst iekļaujošās izglītības būtībai un mērķim. Iekļaujoša skola nozīmē atbalstīt ikviena mācīšanos, tā ir vērsta uz visiem bērniem, akcentējot katra

skolēna unikālās īpašības, stiprās puses un to nozīmi mācību procesā.² Pieņemot Noteikumus, acīmredzami nav ņemtas vērā bērnu individuālās mācīšanās vajadzības un spējas. Proti, izglītojamiem, kuri ir spējīgi, piemēram, eksaktajos priekšmetos, bet nav spējuši pietiekami labi nokārtot pārbaudījumus valodās, faktiski ir liegta iespēja turpināt iegūt vispārējo vidējo izglītību visā pašvaldībā. Uzmanība vēršama arī uz mazākumtautību bērniem, kuriem iegūt augstāku vērtējumu latviešu valodā, lai iestātos vidusskolā, varētu būt objektīvi sarežģītāk.

[5.2] Departaments norādīja, ka uzņemšanas kritēriji neattiecas uz izglītojamo uzņemšanu 10. klasē vispārējās vidējās izglītības programmā, kura tiek īstenota neklātienē un tālmācības formā. Tiesībsargs nepiekrīt, ka šī opcija būtu līdzvērtīga iespējai iegūt vidējo izglītību klātienē formā.

Pirmkārt, konkrētās izglītības programmas īpašais mērķis ir dot iespēju iegūt izglītību neklātienē vai tālmācības formā personām, kurām nav iespēju regulāri apmeklēt izglītības iestādi (darba, dzīvesvietas, veselības stāvokļa, sociālu vai citu iemeslu dēļ), kuras dod priekšroku individuālam mācību tempam un kuras ir gatavas patstāvīgām mācībām.³ Tas nozīmē, ka iespēja iegūt izglītību tālmācības/neklātienē formā ir radīta tiem, kuriem personisku apstākļu dēļ nav iespējas iegūt izglītību klātienē, tā izmantojama izņēmuma gadījumos. To nevar uzskatīt par klātienē izglītības vienlīdzīgu aizstājēju.

Otrkārt, nav apšaubāms, ka izglītības kvalitāte tālmācības/neklātienē formās skolēniem, kuri tādu būs izvēlējušies negribot (jo viņi netika uzņemti klātienē formā), būs ievērojami zemāka, nekā mācoties klātienē. Kā norādīts iepriekš, būtisks priekšnoteikums tālmācības/neklātienē formas izvēlei ir gatavība apgūt mācību vielu patstāvīgi, taču ir skaidrs, ka šī īpašība nepiemītīs itin visiem skolēniem, jo sevišķi tiem, kuri tālmācībā/neklātienē iestāsies bezizejas dēļ. To pierāda šī gada 9. klašu eksāmenu rezultāti, kuri tālmācības programmu izglītojamiem bija krietni zemāki, kā arī attālināto mācību pieredze pandēmijas laikā.⁴

Treškārt, Departaments, lai arī ticis uzdots šāds jautājums, nav paskaidrojis, vai ir veikti provizoriski aprēķini, cik jauniešiem būs liegtas iespējas tikt uzņemtiem Rīgas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādēs. Nav zināms, vai tālmācības/neklātienē izglītības iestāžu kapacitāte varētu būt pietiekama, lai uzņemtu 10. klasē skolēnus, kuri uzņemšanas kritēriju dēļ netiks uzņemti pārējās pašvaldības vidusskolās.

[5.3] Departaments secināja, ka pašvaldības pienākums ir nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt vidējo izglītību pašvaldības administratīvajā teritorijā esošās pašvaldības dibinātās vispārējās izglītības iestādēs. Vienlaikus, pieņemot Noteikumus, pašvaldība daļai skolēnu ir pilnībā izslēgusi iespēju iegūt vidējo izglītību klātienē visā pašvaldības administratīvajā teritorijā. Šāds ierobežojums ir nesamērīgs un nesatur pamatotu mērķi. Pašvaldība vispār nav konkretizējusi, kāds ir Noteikumu mērķis. Spriežot pēc Departamenta atbildes un publiski pieejamās informācijas, galvenais mērķis ir izglītības

² [Skola 2030 2022. gada 8. septembra prezentācija "Iekļaujoša izglītība plašākā skatījumā"](#).

³ Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumu Nr. 416 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem" 12. pielikuma 2. punkts.

⁴ [LTV Ziņu dienesta 2023. gada 27. jūnija ziņots "Zināmi 9. klašu eksāmenu rezultāti"](#).

kvalitātes celšana, taču nav pieļaujams kvalitāti uzlabot tādējādi, ka no izglītības iestādēm tiek izslēgti skolēni, kuri atsevišķās disciplīnās ir mazāk spējīgi.

[5.4] Gan starptautiskajos, gan nacionālajos normatīvajos tiesību aktos ir nostiprināts bērna interešu prioritātes princips.

ANO Bērnu tiesību konvencijas 3. panta pirmajā daļā noteikts, ka visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm.

Bērna tiesību aizsardzības likuma 6. panta otrā daļa nosaka, ka visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Šī panta 2.¹ daļas 2. punkts paredz, ka, nosakot bērna labākās intereses, nepieciešams tiekties uz bērna situācijas ilgtspējīgu risinājumu, atbilstoši situācijai ņemot vērā, cik lielā mērā veicamie pasākumi nodrošina bērna vajadzībām un spējām atbilstošu izglītību.

Visaptverošam bērna interešu noteikšanas procesam ir jābūt iekļautam visos valsts pārvaldes līmeņos un politikas izstrādē. Bērna interešu noteikšana vienlīdz svarīga ne tikai tad, ja atbilstošajai iestādei jāpieņem lēmums, kura adresāts ir bērns, bet arī gadījumos, kad iestādes (arī pašvaldības) lēmums skar vai var skart bērnu,⁵ kas konkrētajā gadījumā ir lēmums par uzņemšanas kritēriju noteikšanu. Arī Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, un visās darbībās attiecībā uz bērnu prioritāras ir viņa tiesības un vislabākās intereses. Jebkuras citas prioritātes atzīšana bez nopietna iemesla un atbilstošuma nav pieļaujama.⁶

Attiecībā uz bērnu un jauniešu interešu izvērtējumu, nodrošinot iespēju secīgi turpināt iegūt vispārējo vidējo izglītību, Departaments norādīja, ka “svarīgas ir ne tikai jauniešu intereses, bet arī izglītojamā snieguma (demonstrētās zināšanas, izpratne, pamatprasmju mācību jomā, caurviju prasmes un attieksmes) kvalitāte un noturīgums.” No šīs atbildes secināms, ka Noteikumu pieņemšanas procesā bērnu intereses uz kvalitatīvas vidējās izglītības pieejamību netika vērtētas. Tieši pretēji, atbildība par iespēju tikt uzņemtiem vispārējās vidējās izglītības iestādēs ir pārliekta uz bērniem, liekot viņiem pierādīt savas tiesības uz vispārējās vidējās izglītības iegūšanu.

Tiesībsargs norāda, ka ANO Bērnu tiesību komiteja vēl 2001. gadā uzsvēra, ka mācīšana, kas galvenokārt koncentrējas uz zināšanu uzkrāšanu, veicinot konkurenci un radot bērniem pārmērīgu darba slodzi, var būtiski kavēt bērna harmonisku attīstību, liedzot viņam pilnībā attīstīt savas spējas un talantus. Izglītībai jābūt bērniem labvēlīgai, tai jāiedvesmo un jāmotivē katrs bērns. Skolām jāveicina humāna atmosfēra un jāļauj bērniem attīstīties atbilstoši to spēju attīstībai.⁷

⁵ [Tieslietu ministra priekšlikumi likumprojektam “Grozījumi Bērnu tiesību aizsardzības likumā” \(Reģ. Nr.1020/Lp13\) pirms otrā lasījuma.](#)

⁶ Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2019-01-01 23.1. punkts.

⁷ ANO Bērnu tiesību konvencijas 2001. gada 17. aprīļa Vispārējais komentārs Nr. 1 (2001) 29. panta 1. punkts. Izglītības mērķi. (CRC/GC/2001/1), Valsts valodas centra tulkojums 2017.

[5.5] Pašvaldība ir nepareizi iztulkojusi Vispārējās izglītības likuma 41. panta otro daļu. Dibinātājam ir noteiktas tiesības vērtēt un saskaņot izglītības iestādes ieceri noteikt iestājpārbaudījumus un uzņemšanas kritērijus, bet ne tiesības dot norādījumus izglītības iestādēm, kādi uzņemšanas kritēriji nosakāmi. Lēmums par uzņemšanas kārtību ir izglītības iestādes kompetencē. Normā noteiktajai prasībai saskaņot uzņemšanas kārtību ar dibinātāju būtu jānovērš situācijas, kad visas pašvaldības vidējās izglītības iestādes nosaka augstākus uzņemšanas kritērijus, nekā tie, kas nepieciešami pamatizglītības iegūšanai, tādējādi liedzot brīvi pieejamu vidējo izglītību pašvaldībā. Nav apšaubāms, ka daļa vispārējās izglītības iestāžu var noteikt augstākus uzņemšanas kritērijus, taču pašvaldībai atbilstoši Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 4. punktam jā rūpējas, lai iedzīvotājiem saglabātos iespēja iegūt bezmaksas vispārējo vidējo izglītību klātienē.

Uz to, ka jauniešu uzņemšana vidusskolā ir jāveicina, nevis otrādi, norāda arī Departamenta atbildē citētā likumprojekta “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” anotācija: “pastāv risks, ka izglītojamā iegūtais vērtējums valsts centralizētajā pārbaudījumā nav pietiekams, lai izglītojamais tiktu uzņemts vispārējās vidējās izglītības iestādē atbilstoši izglītības iestādes noteiktajiem uzņemšanas kritērijiem, vienlaikus pieņemot, ka izglītības iestādei varētu būt noteiktas augstākas izglītības kvalitātes prasības izglītojamo uzņemšanai vidējās izglītības pakāpē. Lai risinātu minēto problēmsituāciju, likumprojekts paredz papildināt Vispārējās izglītības likuma pārejas noteikumus ar 51. punktu.”⁸ Proti, pārejas noteikumu 51. punktā noteikto tiesību padziļināti vērtēt izglītojamā zināšanas mērķis ir uzņemt izglītojamos, kuru vērtējums valsts centralizētajā pārbaudījumā ir zemāks par izglītības iestādes noteiktajiem uzņemšanas kritērijiem.

[5.6] Lai arī Noteikumos noteiktie uzņemšanas kritēriji pēc būtības ir prettiesiski, uzmanība ir vēršama arī uz to pieņemšanas procesu. Noteikumu izstrāde ir risinājusies no 2023. gada janvāra, bet Noteikumi pieņemti 1. martā. Tātad pat aktivitātes Noteikumu izstrādei notikušas krietni pēc mācību gada sākuma – otrajā semestrī, savukārt saistoša jaunā uzņemšanas kārtība kļuva vien trīs mēnešus pirms mācību gada beigām. Izrietoši 9. klases skolēniem netika dots pietiekams laiks, lai uzlabotu savas sekmes (piemēram, vērtējumus latviešu valodā). Tāpat Departaments norādījis, ka regulāri tika organizētas pašvaldības izglītības iestāžu vadības komandu diskusijas, taču nekas neliecina, ka tika Noteikumu pieņemšanas procesā tika iesaistīti arī paši izglītojamie un viņu vecāki. Tādējādi nevar atzīt, ka pašvaldība ir ievērojusi labas pārvaldības principu.

[6] Pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto tiesībsarga kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu Rīgas domi un Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamentu nekavējoties pilnveidot Noteikumus un novērst bērnu tiesību uz izglītību aizskārumu, atceļot vienotos kritērijus izglītojamo uzņemšanai vispārējās vidējās izglītības iestādēs un nodrošinot, ka Rīgas valstspilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā izglītojamiem, kuri ir ieguvuši pamatizglītību, ir iespējams iegūt bezmaksas vispārējo vidējo izglītību klātienē izglītības ieguves formā.

---

⁸ [Likumprojekta “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” anotācija.](#)

Lūdzu **līdz 2023. gada 14. jūlijam** informēt tiesībsargu par paveikto un plānoto.

Pielikumā: 1. Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta 2023. gada 16. maija vēstule Nr. DIKS-23-947-nd *edoc* formātā;

2. Izglītības un zinātnes ministrijas 2023. gada 5. jūnija vēstule Nr. 4-10e/23/1577 *edoc* formātā.

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu